

جایگاه مادر

در نظام حقوقی ایران

www.ketab.ir

مؤلف:

رفیعه شامخی امیری

جایگاه مادر در نظام حقوقی ایران

ناشر: انتشارات خادم الرضا (ع)

مولف: رفیعه شامخی دامپری

نوبت چاپ: اول/ ۱۴۰۲

چاپ: کوثر - صحافی: براتی

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۰۶-۲۰۷-۹

حق چاپ محفوظ است.

ارتباط با ما:

قم، خیابان صفاییه (شهدا)، انتهای کوچه ۲۸، پلاک ۲۸۴

۱۱۱۹ - ۳۷۱۹۵

صندوق پستی

تلفن ۳۷۷۲۲۱۲۲ - ۳۷۷۳۶۱۶۵ - ۰۲۵

۰۹۱۲ ۷۴۶ ۱۲۰۵ - ۰۹۱۲ ۲۵۱ ۳۶۸۹

@khademolrezaa

صفحه اینستاگرام

نمایش تصاویر، معرفی کتابها و مطالب مرتبط با انتشارات

فروشگاه مجازی khademolreza.com

با امکان خرید محصولات و بهره مندی از تخفیف ویژه

@khademolrezaa

کانال سروش

اطلاع رسانی آخرین اخبار و تازه های نشر

۳۰۰۰۱۹۱۹۶۰

سامانه پیامکی

عضویت در باشگاه مخاطبین با ارسال عدد ۱۱۲

فهرست مطالب

مقدمه ۹

فصل اول: تحقق حقوقی مادری

مبحث اول: مادر نسبی	۱۵
گفتار اول: اثبات نسب مادری	۱۷
الف: اثبات انتساب طفل به مادر	۱۷
ب: اثبات وجود رابطه زوجیت در زمان انعقاد نطفه	۱۸
گفتار دوم: اراده مادر و نقش مادری	۲۰
الف: ممنوعیت آزادی جنسی	۲۰
ب: مادرشدن ناخواسته	۲۱
ج: سقط جنین	۲۳
د: کنترل جمعیت	۲۵
مبحث دوم: مادر رضاعی	۲۶
گفتار اول: تعریف	۲۶
گفتار دوم: شرایط تحقق	۲۷

مقدمه

قانون - هر چه که بیشتر با توسعه یافتگی جوامع مواجه می‌شویم - جایگاه ویژه‌تری می‌یابد و زندگی اجتماعی بشر و حتی حقوق و قوانین خصوصی، هر چه بیشتر متأثر از دخالت دولت‌ها می‌شود. از سوی دیگر شاهد آن هستیم که کارکرد قوانین در جوامع توسعه یافته بیش از آن که ماهیت رفع خصومت داشته باشند؛ به ابزاری برای تشویق یا بازدارندگی تبدیل شده‌اند. شکی نیست که نهاد خانواده، زیربنایی‌ترین نهاد اجتماعی است و از نظر منزلت، شرافت و ارزش محوری می‌تواند دارای موقعیت ممتاز باشد و سرآمد ارزش‌ها قرار گیرد.

نقش شخصیت، اخلاق، عزت و عفت مادر بر استحکام این بنای بنیادین، بر هیچ کس پوشیده نیست. در بیان اهمیت رابطه قانون و نقش مادری باید گفت که مهم‌ترین ابزار سیاست‌های کنترل جمعیتی یا جوانی جمعیت در دولت‌های مختلف، همین وضع قوانین است.

جمهوری اسلامی ایران نیز که در دوره‌هایی، از لحاظ منفی و پیامدهای قوانین کنترل جمعیت را تجربه کرده است؛ عزم خود را بر اصلاح این فرآیند جزم کرده است. روشن است که جوانی جمعیت، در کنار فرهنگ‌سازی نیازمند وضع قوانین مربوطه به ویژه در حوزه مادران به عنوان رکن نظام خانواده و اساس تولید نسل است. البته استفاده از هوش مصنوعی در ارتقای میزان اثربخشی وضع قوانین نقش اساسی در این مسئله دارد تا هم نظر قانون‌گذار در حمایت از خانواده و حقوق مادر، در ارتباط با همه لایه‌های قانونی دیده شود و هم نگاهی جامع به همه قوانین حمایتی از گذشته تا به حال داشته باشد و امکان قانون‌گریزی را به صفر برساند.^۱

«مادری» گوهری‌ترین بخش حیات زنان است و ادیان الهی بر تعظیم جایگاه

۱. هوش مصنوعی و قانون‌گذاری، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۴۰۱ ش.

رفیع مادر در کنار پدر سفارش‌های زیادی نموده‌اند. تا آن جا که قرآن کریم امر به نیکوکاری به پدر و مادر را در کنار امر به عبودیت و نهی از شرک خداوند ذکر کرده است.^۱

زنان، بیش از نیمی از جمعیت کشور ایران و «مادران»، سهم عمده‌ای از این جمعیت را تشکیل می‌دهند. با توجه به نقش ویژه مادر در خانواده و اجتماع، مسأله حمایت از مادری در نظام حقوقی ایران، حائز اهمیت است. در مورد جایگاه اخلاقی مادر و اهمیت مقام وی سخن فراوان است، اما آن چه که از منظر حقوق خصوصی باید به آن پرداخته شود، جایگاه حقوقی مادر و احیاناً کاستی‌های آن است.

در فضای آسف بار تمدن جدید، به دشواری می‌توان از «مادری»، تعریف روشنی ارائه نمود. در دنیای جدید، بحران خانواده از هنگامی شروع شد که کار اصلی مادران یکی پس از دیگری از آنان بازستانده شد و به بخش‌ها و مراکز سوداگر سپرده شد، لذا امروزه از نقش مادری تعریف ناخوشایندی در ذهن «زن مدرن» بر جای مانده است. در عصر کنونی، مادر کسی است که از خرجه اقتصاد و پیش‌رفت بیرون مانده و هیچ مشارکتی در آن ندارد و کاری بیش از نظافت خانه برای وی نمانده است.

زنان نیمی از جنس بشر و در کشور ما ایران بیش از این نصف را شامل می‌شوند و این در حالی است که شاخصه اصلی و مشترک غالب این جنس عنوان مادری آن‌هاست. امروزه برقراری تعادل بین کارکرد مادری و سایر کارکردهای حقوقی زن به عنوان یکی از سؤالات جدی و مطالبات حقوقی جوامع تبدیل شده است. توسعه پر شتاب جوامع و سرعت رو به تزاید جوامع سنتی به سمت تمدن‌های جدید ایجاب می‌کند تا نقش مادر و کارکردهای حقوقی و حمایت‌های خاص حقوق به گونه‌ای دقیق تبیین گردد تا این قشر عظیم از فعالان عرصه تمدن بشری در زیر چرخ‌های

تمدن نوین صنعتی خرد نشود.

خروجی این پژوهش، شناسایی نقاط ضعف و قوت قانون ایران نسبت به حقوق مادر، شناسایی کاستی‌های قانون ایران نسبت به حقوق مادر، امکان‌سنجی تغییر، اصلاح و یا افزودن و کاستن قوانین است و در حوزه کاربرد عملی، ارتقا بخشیدن به امنیت روانی و رفتاری مادران و تکمیل حلقه‌های مقدماتی برای تهیه لوايح و طرح‌های مربوطه است. راه‌کارهای قانونی تحقق مفهوم مادری از تحقق این نسب به صورت طبیعی و یا رضاعی گرفته تا تحقق آن به شیوه‌های نوین از قبیل لقاح مصنوعی، همانندسازی و مادر اجاره‌ای و حتی تحقق‌های غیر هم‌خوان با قانون مدنی ایران مثل مادر خواندگی و یا نسب بدون نکاح، پایه تحقیق را تشکیل داده است. آن‌چه از روابط شخصی مادر با اعضای خانواده، در قانون دیده می‌شود در قالب بارداری و رضاع، حضانت و صلاحیت‌های قانونی مادر بررسی شده است. با توجه به اهمیت روابط مالی مادر با اعضای خانواده، این روابط مالی، موضوع مستقل دیگری است که در دو شاخه آموزش مالی کار مادر در خانه و بیرون از خانه و هم‌چنین مسایل صرف مالی مربوط به مادر مثل حقوق و ارث پیگیری شده است. در مجموع، مسایل حقوقی مربوط به مادران، کمتر از زاویه زن به عنوان مادر دیده شده است در حالی که باید توجه داشت که بررسی حقوق زن لزوماً به معنای ورود به مباحث حقوقی مربوط به مادر نیست. لذا ضرورت دارد تا در پرتو این نگاه، حقوق مادر در قالب قوانین جداگانه تبیین گردد.

رفیعه شامخی امیری

خرداد ۱۴۰۲